

פרשת ניצבים, תשפ"א

הבחורים הם כאן בישיבה בלי אבא ובלי אמא!

האם בדקת והתעניינת אם כל בחור יש לו די מחסורו אשר יחסר לו?

**חשבתי שאני
נופל תחתי
ומתעלף...
קנס של
1.4 מיליון
שקלים! זה
סכום אגדי**

/// עמוד 12

**הגעתי לשם, התברר
לי שהמלך שלח את
המטוס המלכותי
שלו כדי להביא
אותי. ממש סייעתא
דשמיא, אולי השגריר
סיפר לו גם על
המעטפה והמלך הבין
שכדאי להתעסק
איתי...**

/// עמוד 14

**"אין זה משנה
כלל אם בכיתה
ישנם שלושים
ילדים או
שבעים, הרי
בכל מקרה כל
ההשפעה שלי
עליהם היא
בכח התפילה!..."**

/// עמוד 5

**בכל ערב יום
הכיפורים כשאני
מברך ברכת המזון
אני נזכר באותו
מעמד מרטיט,
ומתמלא התעוררות
בערב יום הקדוש
מכוחה של אותה
ברכת המזון שבירך
אז רבי ישראל
שמעון קסטלניץ...**

/// עמוד 2

**בכל ערב יום
הכיפורים כשאני
מברך ברכת
המזון אני נזכר
באותו מעמד
מרטיט, ומתמלא
התעוררות בערב
יום הקדוש
מכוחה של אותה
ברכת המזון
שבירך אז רבי
ישראל שמעון
קסטלניץ...**

המשפיע הנודע הגה"ח רבי נחום כהן שליט"א, בשיחה מרתקת על חרדת הדין ושמחה של מצווה, בקרב אנשי ירושלים של מעלה

אליעזר (לייזר) רוט

לקראת הימים הנוראים שוחחנו עם המשפיע הרה"ג רבי נחום כהן, ושמענו מפיו מעט מזעיר מגודל מעלת הימים הנוראים, וכיצד נראו הימים הנוראים' בקרב אנשי ירושלים של מעלה, לפני דור דורים. בפתח השיחה אנו מבקשים מהרב כהן שליט"א לשמוע אודות ההשקמה לסליחות בשנות ילדותו, כיצד נראתה ממבט עיניו של ילד ירושלמי רך בשנים.

הוא עוצם את עיניו, מטה ראשו לאחור, ודולה ממעקי זכרונו את התיאור הנפלא: "התגוררנו בעיר העתיקה, עד לנפילתה של ירושלים בידי הלגיון הירדני. השמש של בית הכנסת הספרדי, אם איני טועה קראו לו חכם יהושע, הוא היה מהלך בסמטאות הצרות, כשהוא מחזיק בידי עששית קטנה, והיה דופק על התריסים: "סליחות, סליחות". האמת שהזכרונות הללו מאוד מאוד רחוקים, זה היה בשנות ילדותי המוקדמות מאוד, אבל לאחר נפילתה של העיר, אבי מורי הלך לשבי הירדני, ואנחנו עברנו להתגורר בשכונת קטמון שנכבשה באותה מלחמה מידי הערבים. "חלק גדול מהשכנים בקטמון, היו אותם שכנים שגרו בקרבנו ב'אלטע שטאט', בעיר העתיקה, ביניהם היה גם השמש חכם אליהו שהסתובב גם בקטמון והיה מעיר את כולם לסליחות מראש חודש אלול והלאה. "אנחנו לא היינו אומרים סליחות מוקדם כל כך בחודש אלול, רק בשבוע שלפני ראש השנה, כמנהג האשכנזים, אבל אני זוכר שהייתי מתעורר ויושב ליד החלון, כדי לצפות במחזה המדהים הזה, ראינו את כל החכמים ותלמידיהם נוהרים לאמירת הסליחות, המבוגרים היו לבושים בלבוש המסורתי של בני עדות המזרח, והם היו אצים רצים כדי להגיע מוקדם ככל האפשר לבית הכנסת. זה היה מחזה מאוד מיוחד, שנצרב עמוק בזיכרונו של כל ילד ירושלמי באותן שנים. "אבל זה לא היה רק בירושלים, בכל מקום שהיתה בו קהילה ותיקה, זה היה נראה כך. היו מעירים את כולם לסליחות מראש חודש אלול ואילך.

"אבל ההשקמה לסליחות השפיעה לא רק על אותה שעה שבה אמרו סליחות. זה השפיע על כל היום כולו.

"סיפר לי יהודי בשם ר' הרשלה סגל, שהיה תושב צפת בילדותו. לאחר מכן הוא התגורר כאן בירושלים בבתי אורנשטיין, הבן שלו הוא ר' משה סגל, הגבאי הנודע של הרבי מסדיגורא. סיפר לי ר' הרשלה שבצפת, בכל חודש אלול החנוניות היו סגורות חצי יום, כי בעלי העסקים היו מתאספים בבית הכנסת להוסיף שעות של לימוד תורה ואמירת תהילים.

"בעשרת ימי תשובה, החנוניות היו פתוחות רק שעתים ביום, כדי לתת לציבור את השירות המינימלי של מכירת מוצרים מרוכזת שעתים ביום. לאחר מכן היו מגיפים את תריסי החנויות, היו סוגרים אותן על מנועול ובריח, ורצים לבית הכנסת, כדי להספיק כמה שיותר שעות של לימוד תורה לפני יום הכיפורים.

"מפיו של ר' הרשלה סגל שמעתי איך היה נראית אמירת הסליחות בקהילה האשכנזית בצפת. במוצאי 'שבת סליחות', היו באים לבית הכנסת שעתים אחרי צאת השבת, נוטלים ידים לסעודת 'מלוה דמלכה', ולאחר מכן היו מברכים ברכת המזון ויושבים ללמוד עד לאמירת סליחות. היו כאלו שישבו עם גמרא, מי שהיה בר הכי למד זוהר, ומי שלא ידע ללמוד היה יושב עם ספר תהילים או משניות, והיו לומדים באימה ובריאה, מתכוננים לאמירת 'סליחות'.

"לפתע חלף רחש בקהל, היו אומרים את זה באידיש, בעגה של תושבי הצפון, הטבריינים והצפתים: "דער תון איז געגאנגען אין מקנה האר" - החזן כבר הלך למקווה האר". הציבור היה מתמלא אימה ופחד, התחילו לקרוא תהילים בקול בוכים, בהשתפכות הנפש.

"דער תון איז געקומען...", החזן הגיע!

"כולם סגרו את הספרים, פתחו את הסליחות, הכתפיים החלו לרטוט בכי, החזן התחיל "אשרי יושבי ביתך", במנגינה של הימים הנוראים, והקהל געה בכייה נוראה.

הצופה

ומכניס בו מעט

מזעיר מאותו רגש נפלא.

"אני זוכר את הצדיק הירושלמי הנודע רבי נטע צינווירט זצ"ל, כשהיתה ההפסקה לפני התקיעות בראש השנה, הוא הניח את היד שלו על העמוד, החזיק חזק ופרץ בבכי תמרורים, בכי נורא ואיום, יום הדין!

"האמת שאינני יודע על מה הוא בכה. הוא הרי היה יהודי קדוש וטהור, מימיו לא עשה שום תנועה שאינה לרצון ה' יתברך. על מה הוא כבר יכול היה לבכות ולעשות תשובה?

"אבל אחרי זמן מה, כשנתנו מכה על הבימה והכריזו שעומדים לתקוע בשופר, פתאום הבכי נעצר, הדמעות נעלמו, במקומן עלה חיך רחב על פניו, נהרה של שמחה היתה שפוכה עליהם. מצוות שופר! וכי קלה היא בעיניכם? הולכים להמליך את הקדוש ברוך הוא על כל העולם כולו ולזכות במצווה אדירה של לשמוע קול שופר. היש לך דבר שיכול להיות יותר משמח מזה?

"כשאתה רואה מחזה כזה, זה נצרב בלב. זה לא משהו שאפשר לשכוח, כל שנה כששומעים קול שופר מתעוררת בלבי שמחה, כי אני נזכר באותו מעמד נורא הוד שראיתי אז, אצל רבי נטע צינווירט זצ"ל.

"אני זוכר שביום טוב אחרי התפילה, ניגשתי אליו להתברך מפיו בשנה טובה ולשמוע ממנו כמה פניני חסידות והתחזקות שתמיד היו מורגלים בפיו. הוא אמר לי שחז"ל אומרים שביום טוב צריך שיהיה חציו לה' וחציו לכם. "נו... עד עכשיו התפללנו. היה כזה גישמאק! כזאת הנאה גדולה להתפלל ולהתקרב לריבונו של עולם עוד ועוד. את החציו לכם כבר קיימנו בהידור רב. עכשיו אנחנו צריכים ללכת לאכול משהו, כדי לקיים גם 'חציו לה', נאכל קצת לכבוד הריבונו של עולם, לקיים את מצוותו...".

"אבל מה? יש אנשים שכשמגיעים הימים הנוראים הם מתמלאים יאוש וריפיון ידיים חלילה. הם אומרים לעצמם, כמה חטאתי, כמה עוונתי, כמה פשעתי, אני הרי יודע כמה הכעסתי לפני בורא העולם, ומה יעזור לי שאני יכה על חטא ויחזור בתשובה? וכי אוכל למחוק את כל המעשים הרעים שעשיתי? איך אני יכול לשמוח בשמחה של מצוה, כשאני יודע שאני מגיע לבית דין של מעלה ואין לי פה להשיב ומצח להרים ראש?

"התשובה לאנשים כאלו היא אחת: אם הקב"ה היה רוצה מלאכים, הוא היה בורא מלאכים. למעשה הוא אכן ברא מלאכים, ריבי ריבואות, מיליונים של מלאכים שעושים את רצונו ואין להם יצר הרע.

"אבל הקדוש ברוך הוא נתן את התורה לבני האדם רק בגלל שיש לנו יצר הרע כמו שכתוב במדרש. למלאכים הוא אמר 'כלום יצר הרע יש לכם?' אין להם יצר הרע, ואין סיבה לתת להם את התורה.

"דווקא אנחנו קרוצי חומר, בשר ודם, דווקא אנחנו יכולים לעשות לו נחת רוח גדולה הרבה יותר, ולא בגלל שאנחנו לא חוטאים, אלא בגלל שאנו שבים אליו בלב שלם אם חלילה חטאנו.

"אם הקדוש ברוך הוא היה רוצה את המושלמים בלבד, הוא היה בורא עוד כמה מיליוני מלאכים ובה נגמר הסיפור. אבל הוא רצה אותנו, אנשים שהולכים ונופלים, וקמים ומטפסים ונופלים שוב ומתחרטים ומטפסים עוד פעם רק כדי ליפול פעם נוספת ולהתחנן לפניו שיסלח לנו וימחל לנו ויאפשר לנו להתקרב אליו עוד ועוד. יותר ויותר.

"וזה בדיוק התפקיד שלנו לקראת הימים הנוראים. מצד אחד להתחרט מעומק הלב על כל דבר רע שעשינו או חשבנו או דיברנו, ומצד שני לשמוח בשמחה של מצווה ולהתכונן בחיל וברעדה לקראת הרגע הגדול בו נמליך עלינו את מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, על ידי שנשמע קול שופר ונאמר לפניו מלכויות זיכרונות ושופרות".

"כשר"

ה ר ש ל ה

סיפר לי את

זה, הוא הסתכל עלי

ואמר לי "ר' נחום, אתה

שומע מה אני אומר לך? אני

לא מגזים בכלל! אני אומר לך בלי

שום גוזמה שאמירת ה'אשרי' לבד

נמשכה כחצי שעה!"

"זאת היתה האווירה בצפת, זאת היתה

האווירה בירושלים, זאת היתה האווירה בכל מקום

שבו התגוררו יהודים יראי ה'", אומר הרב כהן, "ראש

השנה היה ראש השנה! יום כיפור היה יום כיפור!"

ואיך באמת אפשר להעביר לילדים שלנו את ההרגשה הזאת?

אם אנחנו רוצים שגם להם יהיו זיכרונות כאלו מהימים הנוראים, אם אנחנו רוצים שהם יקבלו את הימים הללו באימה וביראה כפי שכל יהודי ירא שמים צריך לעשות. איך מחנכים אותם לזה?

"הדרך הטובה ביותר, היא פשוט לספר להם את הסיפורים הללו", משיב הרב כהן, "אין שום ברירה אחרת, אלא לספר את הסיפורים הללו, ולהשתדל להראות להם יהודים בעלי צורה שחיים גם כיום באווירה הזאת, עד כמה שאפשר.

"אני זוכר ששנה אחת, אבי מורי זצ"ל, לקח אותי לבקר בביתו של שאר בשרו רבי ישראל שמעון קסטלניץ, מחשובי חסידי סלונים. עלינו אליו בערב יום כיפור, בזמן שהוא בדרך ברכת המזון.

"הוא אמר את ברכת המזון במתינות ובנעימות, כמונה מעות, וכשהגיע למילים 'רחם נא ה' אלוקינו על ישראל עמך' נשבר קולו והוא התייפח בבכי. אבל איזה בכי!!! המילים הזדעקו מהלב שלו! עד היום, בכל ערב יום הכיפורים כשאני מברך ברכת המזון אני נזכר באותו מעמד מרטיט, ומתמלא התעוררות בערב יום הקדוש מכוחה של אותה ברכת המזון שבידך אז רבי ישראל שמעון קסטלניץ..."

"כשרואים דמויות כאלו... אין זה פלא שהימים הנוראים נראו אחרת לגמרי. זה יותר חזק מאלף הרצאות ושיעורים ודברי התעוררות, כשרואים כזה יהודי איך שהוא עצמו מתעורר ופורץ בבכי, זה עושה רושם עצום על הלב של

**”אין זה משנה כלל אם בכיתה
ישנם שלושים ילדים או
שבעים, הרי בכל מקרה כל
ההשפעה שלי עליהם
היא בכח התפילה!...”**

**בכל יום כאשר
אני מגיע לכיתה,
שפתי מרחשות
תפילה חרישית
מעומק הלב
שאצליח היום
”
בכיתתי...”**

את המעשה שמעתי מפי יהודי תלמיד חכם ששמע בעצמו מפי בעל המעשה:

הגאון רבי אברהם חיים טרופ זצ"ל, הרביץ תורה והעמיד תלמידים עשרות בשנים. עוד משנות צעירותו מילא את מקומו של אביו בראשות ישיבת ראדין, עד פרוץ מלחמת העולם השנייה, ולאחר שהיגר לאמריקה, שימש כראש ישיבות 'חפץ חיים' ו'קרלין סטולין' בארצות הברית, עד לפטירתו בשנת תשל"ט.

בצעירותו חלה הגאון רבי אברהם חיים טרופ זצ"ל במגיפת הטיפוס, מצבו הלך והחמיר מיום ליום, והרופאים טענו כי קצרה ידם מלהושיע. אמו הצדקנית מרת פסיה מרים ע"ה, נחפזה לנסוע למעונו של ה'חפץ חיים' והתאוננה לפניו בדמעות על מצב בריאותו הקשה של בנה.

ה'חפץ חיים' שאלה: "האם בנך מסוגל להבטיח כי כל ימיו ירביץ תורה?"

"לא", השיבה הרבנית, "ולא משום שהוא אינו רוצה, אלא כי מצבו קשה והינו שוכב בבית החולים מחוסר הכרה, מבלי יכולת לדבר"... שבה והת'פחה.

הרהר מעט ה'חפץ חיים', ושאל: "האם את מסוגלת להבטיח שתשתדלי על דבר זה?"

"ודאי!" השיבה הרבנית בעידוד. "אני מצידדי מבטיחה לעשות ככל יכולתי שבני יוכל להרביץ תורה כל ימיו בפניות הדעת"...

מיד כששמע ה'חפץ חיים' את תגובתה, קם ממקומו, צעד לאחת מפילות החדר והחל להתפלל בלהט. בסוף תפילתו הנרגשת אמר כך: "הלא זכות התורה של זקנו, אבי אמו, רבי אליעזר יעקב חוואס, היא רבה מאד. כל עולם הישיבות בליטא חבים לו הכרת הטוב עצומה. בשל הוקמו ישיבות רבות, התרבו לומדי תורה רבים. אנא אחוז בכסא הכבוד ואל תרף לבקש ולהתחנן לרפואתו השלימה של נכדך אברהם בן פסיה לאה הזקוק לרחמי שמים"...

לא עברו כי עם שעות בודדות, וכבר התקבלו דרישות שלום טובות מבית החולים. לפליאת הרופאים יצא החולה מכלל סכנה, קם ממיטתו והבריא מחוליו.

כשסיים רבי אברהם חיים לספר מעשה נורא זה, הפטיר בהתרגשות: "עד היום אני זוכה להרביץ תורה בזכות אותה תפילה נרגשת של החפץ חיים!"...

גדולי ישראל וצדיקי הדורות, שידעו את ערך התפילה, מעלתה וכוחה, לא זזו בלעדיה. הם ראו בה חזות הכל, ובכל פרט בחייהם השתמשו בה.

מה עשה רבי איסר זלמן חלצר בדרכו לשיעור?

אימרה חריפה אמר פעם הגאון הצדיק רבי אליהו לופיאן זצ"ל, בעל ה'לב אליהו'. רבי אליהו הביא את דברי הגמרא במסכת ראש השנה (יח, א): "רבי מאיר אומר, שנים שעלו למיטה וחולין שוה, וכן שנים שעלו לגרדום לידן ודינן שוה, זה ירד וזה לא ירד, זה ניצל וזה לא ניצל. מפני מה זה ירד וזה לא ירד? זה ניצל וזה לא ניצל? זה התפלל ונענה, וזה התפלל ולא נענה. מפני מה זה נענה וזה לא נענה? זה שהתפלל תפילה שלימה - נענה, וזה שלא התפלל תפילה שלימה - לא נענה".

מה הכוונה 'תפילה שלימה'? מפרש רש"י במילה אחת: "נתכוין".

שאל רבי אליהו, מנין לו לרבי מאיר כי ההוא שניצל ונתרפא היה זה בזכות שכיון בתפילתו? אולי מלכתחילה לא נגזר עליו גזר דין של מיתה ולכן ניצל?

"רואים מוכאן", אמר רבי אליהו הרגש נורא, "כי בהכרח ודאי לשניהם היה את אותו גזר דין, וזה ניצל רק משום שהתפלל תפילה שלימה, וזה לא ניצל רק משום שלא התפלל תפילה שלימה! כי זהו כח התפילה בכוונה! תפילה בכוונה בכוחה להפך עולמות ולבקוע רקיעים כפשוטו, ואף לשנות גזר דין. כי אין דבר העומד בפני התפילה!"

הגאון הצדיק רבי חיים ברים זצ"ל מספר, כי פעם פגש את מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, בעל ה'חזון יחזקאל', שב מתפילה בכותל המערבי, ורוחו טובה עליו. הוא שיער כי זו שעת הכושר, ולכן שאל אותו - "על מה הרב התפלל בכותל?" ורבי יחזקאל השיב לו כך בפשטות ובכנות:

הגאון רבי
אליעזר
טורק
שליט"א
בסיפורים
מדהימים
על חינוך
וכח
התפילה

**"רואים מכאן",
אמר רבי אליהו
הרגש נורא, "כי
בהכרח ודאי
לשניהם היה את
אותו גזר דין, וזה
ניצל רק משום
שהתפלל תפילה
שלימה, וזה לא
ניצל רק משום
שלא התפלל
תפילה שלימה!
כי זהו כח
התפילה בכוונה!**

**תפילה בכוונה
בכוחה להפך
עולמות ולבקוע
רקיעים כפשוטו,
ואף לשנות גזר
דין. כי אין דבר
העומד בפני
התפילה!**

"אמרת לקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם! תשלח כבר את המשיח. ומדוע אני צריך את המשיח, מה השייכות שלי עם משיח? כי רצוני ללמוד עימו תורה, שהרי הוא לומד תורה היישר ממך יתברך, בלי אמצעים. אולם בינתים עד שתשלח לנו את המשיח אבקש ממך - רבוננו של עולם, אנא! תלמד איתי אתה תורה! תאיר את עיני במאור תורתך הקדושה!".

שמעתי מעשה נפלא מהרב החסיד הישיש רבי מרדכי פרוכטר שליט"א, מחשובי חסידי ויז'ניץ בירושלים, אותו שמע בשעתו מפי הגאון הצדיק רבי נטע פריינד זצ"ל, אודות רבו מרן הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, ראש ישיבת 'עץ חיים' ובעל 'אבן האזל'.

רבי נטע התלווה פעם לרבי איסר זלמן בדרכו למסור שיעור בישיבת 'עץ חיים'. באמצע הדרך, לפתע ריצדו במוחו של רבי איסר זלמן דברי הירושלמי במקום פלוני, הסותרים לכאורה את מהלך הדברים שהתכוין להרצות בשיעור הקרוב.

ראש הישיבה לא המתין אף רגע. הוא נכנס לבית הכנסת הסמוך, נעמד בפניה ושפתותיו רחשו מילות תפילה נרגשות: "אנא, טאטע! באשעפער! זכני שלא תצא תקלה מתחת ידי, ושלא אטעה בדבר הלכה..."

לאחר דקות אחדות סיים רבי איסר זלמן את תפילתו, ליבו התמלא שמחה ופניו קרנו מאושר. לפתע הבזיק במוחו רעיון ליישב את הדברים, וכעת היה נראה לו כי דברי הירושלמי לא רק שאינם סותרים למהלך הדברים אותם יאמר בשיעור, אלא אף מסייעים לו, ומתיישבים בטוב טעם ודעת כמין חומר.

רבי נטע היה מופתע מאוד, ולא הסתיר את התפעלותו מרבו, ורבי איסר זלמן הגיב לו בפשטות: "הרי הרבה פעמים קורה לי דבר כזה!..."

זה הזכיר לי מעשה אחר ששמעתי לא מזמן, אודות אחד המלמדים החשובים בתלמוד תורה 'קמניץ' בירושלים, הרב הצדיק רבי ליב קורלנסקי זצ"ל.

רבי ליב היה דמות אצילה ומיוחדת, ירא שמים מרבים וצדיק בדרכיו. בצעירותו, היה רגיל ללמד בכיתה של שלושים ילדים, ואילו בשנותיו המאוחרות, כשהתרחבו כותלי תלמוד-התורה, לימד רבי ליב כיתות גדולות, לפעמים גם של שישים ושבעים ילדים.

"האם לא קשה לכם להטיל משמעת בכיתה כה גדולה?" נשאל פעם רבי ליב, והוא השיב בפשטות ובכנות בשלילה. כשהוא מטעים ואומר:

"הנה בכל יום כאשר אני מגיע לכיתה, שפתי מרחשות תפילה חרישית מעומק הלב שאצליח היום בכיתתי. שלתלמידים יהיה 'דרך ארץ' כלפיי. שאצליח לטעת בהם אהבת תורה ויראת שמים אמיתית. ברוך השם, תפילתי נשמעת. לכן אין זה משנה כלל אם בכיתה ישנם שלושים ילדים או שבעים, הרי בכל מקרה כל ההשפעה שלי עליהם היא בכח התפילה!..."

כך שפכו יראים ושלימים את צקון לחשם לפני בורא עולם, בהשתפכות הנפש, בהתרפקות, כדבר איש אל רעהו. תפילות מן הסוג הזה - נענות.

אלו בחורים לא קיבלו כיבודים ועליות ב'קלם'?

אחד התנאים היסודיים לקבלת התפילות ברחמים וברצון לפני שומע תפילה, הוא להחשיב את התפילה וליקרה.

בספר 'סדר היום' (סדר תפילת ערבית) כתב, כי לפי רמת הערך שמעריך האדם את תפילתו, כך נחשבת תפילתו אצל הקדוש ברוך הוא. זה לשונו: "...אם הוא מואס בתפילתו לומר אותם פעם אחר פעם, גם הקדוש ברוך הוא ימאס בהם ולא יפיק רצונו למלאות לו שאלתו, להכין לו בבוקר ובערב ובצהריים", חלילה וחס.

רבנו יונה בספר 'היראה' כותב, כי היה ראוי לו לאדם להתלבש בבגדי שבת מיוחדים בכל פעם שניגש להתפלל לפני הקדוש ברוך הוא, בדיוק כפי שמחליף בגדיו ומלבושיו בבואו לפני מלך בשר ודם.

על אף שאמנם איננו לובשים בגדי שבת בכל תפילה ותפילה, אולם לכל הפחות מוטלת עלינו החובה לעשות ככל שביכולתנו כדי להראות כמה יקרה ומכובדת היא מצות התפילה בעינינו, ולא להתייחס אליה כמצות אנשים מלומדה, וכטורח שעלינו לעשות "פעם אחר פעם".

הדרך הטובה ביותר לכך היא, להגיע לתפילה בזמן, ולא לצאת לפני סיומה. אם יהודי לא מכבד חלילה את התפילה, ולא נוהג כפי שצריך לנהוג, הרי הוא פוגע חלילה במלכות שמים, והיאך תקובל תפילתו.

הדרך הטובה ביותר לכך היא, להגיע לתפילה בזמן, ולא לצאת לפני סיומה. אם יהודי לא מכבד חלילה את התפילה, ולא נוהג כפי שצריך לנהוג, הרי הוא פוגע חלילה במלכות שמים, והיאך תקובל תפילתו.

התבטאות חריפה בענין זה, שמעתי פעם בשם הגאון הצדיק רבי נתן מאיר ויכטפויגל זצ"ל, משגיח ישיבת לייקווד, מפי תלמידו הגאון הצדיק רבי ראובן הכסטר משגיח ישיבת מיר ברכפלד: "מתפלא אני על אלו הבאים להתפלל בבית הכנסת באיחור", אמר המשגיח מלייקווד. "כיצד הם אינם מתביישים? הרי הם מכריזים על עצמם קבל עם ועדה: עצלנים אנחנו!..."

אני מכיר יהודי מבוגר מירושלים שזכה לבנים גדולי תורה ותלמידי חכמים מובהקים. פעם הזדמן לי לשואלו מה סיבת זכיייתו בכאלו ילדים, והוא השיב לי כך: "אינני סבור כי יש לי זכויות מיוחדות שבשלן זכיתי ל'בנין כשתילי זיתים'. אבל אם זה כן בזכותי, שמא זה בגלל זכות אחת מיוחדת שיש לי, מחמת ענין עליו אני מקפיד מאוד כל הימים: איני ניגש לתפילה אלא רק אם רבע שעה לפני אני כבר מוכן עם טלית ותפילין. אם קורה שאני מאחר בהכנה, הרי שאני ממתין למנן הבא, כדי שלא להגיע לתפילה בלי הכנה..."

הרב הצדיק הישיש רבי חנא קלצקי זצ"ל מהעיר לייקווד, שהיה מוטיקי תלמידי ישיבת ראדין, סיפר לי, כי בצעירותו היה לו ידיד קרוב שהלך ללמוד בתלמוד תורה בקלם. אותו חבר הבחין כי במשך תקופה ארוכה הוא לא כובד בעליה לתורה, אף לא פעם אחת. לבסוף, גמר החבר אומר לברר את פשר הענין, והוא פנה אל הממונה על העליות ושאל אותו על כך - מדוע נגרע חלקו?

שמע הממונה וענה לו בפשטות: "כאן ב'תלמוד תורה' קיימת תקנה, כי מי שנכנס לתפילה לאחר הדפיקה על הבימה המציינת כי התחילו פסוקי דזמרה - הרי זה כאילו לא התפלל כאן! זוהי תקנה שנתקנה על ידי מייסדי הגדולים של הבית הגדול והקדוש הזה. אתה ככל הנראה רגיל להגיע מעט באיחור, ואי אפשר להעלות לתורה מי שאינו מתפלל כאן..."

הבחור שמע וקיבל, אך החליט לעקוב אם אכן כך הוא, וראה שאכן כן: מעולם לא מכבדים בעליה לתורה, בחזנות או בשאר כיבודים, מי שאיחר לתפילה אחר "מזמור שיר"!

בקלם מי שהגיע מאוחר לתפילה - הרי זה כאילו לא בא כלל...

כשרבי אהרן קוטלר איים לסגור את ישיבת לייקווד

ידידי הרב הגאון רבי יצחק רוזנרטן שליט"א, מתלמידי הקרובים של מרן ראש הישיבה הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, סיפר לי כי בבחרותו בישיבת פוניבז', הוא ישב בהיכל בשעת התפילה מול מקומו של המשגיח, הגאון הצדיק רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל.

יום אחד הוא איחר לקום והפסיד את המנן בישיבה, ולכן נאלץ להתפלל בשטיבלאך בקרבת מקום. למחרת לאחר התפילה, קרא לו המשגיח ושאל אותו: "מדוע לא באת אמש לתפילה?" "כי קמתי מאוחר", השיב התלמיד בהיסוס. "אמור לי", שאל המשגיח, "היכן מתגוררים הוריך?" - "בשווייץ", ענה רבי יצחק.

"נו", אמר המשגיח בנימה תובעת, "להגיע משוויץ הרחוקה ללמוד בארץ ישראל! כזה מאמץ גדול עשית - ולא לקום לתפילה בזמן? אינך יכול להתאמץ עוד קצת, ולבוא לתפילה בזמן?"...

"מאז אותה תוכחה", סיים רבי יצחק את סיפורו, "לא הייתי מסוגל יותר להחסיר אפילו לא תפילה אחת..."

הכבוד והחשיבות לתפילה צריכים להיות בכל מהלך התפילה ובצורתה. ניתן לראות לצערינו יהודים רבים שלא מייקרים כראוי את המעמד המרומם בו הם נמצאים.

הגמרא במסכת תענית (ח, א) אומרת: "אין תפילתו של אדם נשמעת אלא אם כן משים נפשו בכפו". רש"י מבאר כי 'נפשו' הכוונה 'רצונו'. ביאור דברי הגמרא הוא, כי עלינו לשלוט בצורה מוחלטת ברצונותינו ולשעבדם שלא יטרדו אותנו בעת התפילה.

כך גם מצינו במדרש תנחומא (כי תבא, א): "הקדוש ברוך הוא מזהיר את ישראל ואומר להם: בשעה שאתם מתפללים לפני, לא יהיו לכם שני לבבות, אחד לפני הקדוש ברוך הוא ואחד לדברים אחרים".

ראיתי אמרה נוקבת שהיה רגיל לחזור ולומר אותה המקובל הגאון הצדיק רבי יהושע אשר זעליג מרגליות זצ"ל: "מעולם לא נעשה איש למדן מלימוד באמצע התפילה, ומעולם לא נעשה איש עשיר מלברוח באמצע התפילה!"...

(מתוך סדרת הספרים 'אוצרותיהם אמלא')

**הבחורים הם
כאן בישיבה
בלי אבא
ובלי אמא!
האם בדקת
והתעניינת אם
כל בחור יש
לו די מחסורו
אשר יחסר לו?**

פניני חינוך מהגאון
רבי שלמה זלמן
פרידמן שליט"א
אב"ד סאנטוב
ליקווד

**אמר להם
הגאב"ד "אזוי?"
- והמשיך
לומר להם "אני
מתפלל כל יום
על הישיבה
הזאת!", המנהלים
התפלאו ושאלו
את הגאב"ד
"האם הרב באמת
מתפלל כל יום
על הישיבה
שלנו?", אמר
להם הגאב"ד "כן,
אני מתפלל כל
יום שהישיבה
תיסגר!!"...**

הבין את לימודו על בוריו, ות"ח גדול גם לא היה.

כשביקשו מנהלי הישיבה מהבחורים שיזאילו להקדיש מזמנם עבור הבחור החלש, הצטדקו שאין להם זמן להתעסק עם הבחור, באמרום שהם צריכים ללמוד לעצמם - וחבל על הזמן שלהם - הם צריכים לצמוח לגדולי הדור, וכל שניה יקרה מפז.

ברם בישיבה שם היו שני בחורים, שהם כן הסכימו להתמסר אליו ביותר, והם למדו עמו בכל פעם שהיה להם רגע פנוי, והבחור מצידי ישב בשקידה נפלאה ושינן כל מה שהוא לומד בהתמדה גדולה, עד שעם הזמן נפתחו לו מעיינות החכמה, והתחיל כבר בס"ד להבין מעצמו, ועלה ונתעלה לדרגה גבוהה - אודות לשני הבחורים האלו טובי הלב - שנתנו משלהם עבור הבחור.

לימים ראו דבר נפלא מאוד, מ"כל" אותם הבחורים שהתנערו ולא רצו ללמוד עם הבחור מפני שהם צריכים להיות "גדולי הדור" - מהם - כמעט אף אחד אינו יודע, הם נשארו עלומים בשמם וזכרם לא נשאר עמו, אולם שני הבחורים הללו ש"לא" חסו על זמנם - הם זכו וצמחו לגדולי הדור בדורינו - הלא הכמה הגאונים הגדולים מרן גאב"ד ירושלים רבי יצחק טוביה ווייס שליט"א, ומרן ראב"ד ירושלים רבי משה שטרנבוך שליט"א!...

הרי לפניך שגאב"ד ירושלים שליט"א הוא לשיטתו!

סיפר לי הגה"צ אב"ד ראדאשיץ שליט"א שלמד בישיבת טאהש, שהרבה פעמים כשהיה הגה"ק מטאהש זי"ע רואה "מגיד שיעור" יוצא מהישיבה לאחר שמסר את השיעור, היה ניגש אליו ומייסר אותו בדברים היוצאים מן הלב ואומר "למה אתה מסתובב עם הגמרא הגדולה ביד?? האסטו זיך אפגעגעבן מיט די בחורים?? האם בדקת והתעניינת אם כל בחור יש לו די מחסורו אשר יחסר לו? האם אתה בטוח שלא חסר לאף אחד מאומה? הבחורים הם כאן בישיבה בלי אבא ובלי אמא!

עוד סיפר הנ"ל, שפעם היה בחור אחד, שהנהלת הישיבה רצתה לזרוק אותו מן הישיבה, נכנסו איפוא חברי ההנהלה אצל הרבי, ואמרו לו שצריכים להוציא את הבחור מהישיבה. שאל אותם הרבי "מה רע עם הבחור הזה?", אמרו חברי ההנהלה שהבחור לא אוהז בכלום - ער האלט ב"י גארנישט! אמר להם הרבי "לכו וקנו להבחור הזה זוג נעליים חדשות, ואז תראו שהכל יהיה מסודר!"...

עוד סיפר, שבשנת תשס"ב התבטא הרבי בכאב גדול "שורר חרון אף רח"ל על העולם!! לא מתעסקים עם בחורים חלשים ונחשלים!! וואס וועט דא זיין?? [מה יהיה כאן??]..."

מסופר, שלפני הרבה שנים נכנסו כמה אנשים מכובדים אל מרן גאב"ד ירושלים שליט"א, וביקשו ממנו שיכתוב המלצה לישיבה מסויימת, וחברי ההנהלה מנו את מעלות הישיבה ואמרו "בישיבה זו נכנסים רק מצויינים! אנו בוחרים מבין כל הבחורים רק את ה"סמעטענע" - העידית שבעידית - ורק אותם אנו מכניסים לישיבתנו, כל בחור הוא למדן עצום".

אמר להם הגאב"ד "אזוי?" - והמשיך לומר להם "אני מתפלל כל יום על הישיבה הזאת!", המנהלים התפלאו ושאלו את הגאב"ד "האם הרב באמת מתפלל כל יום על הישיבה שלנו?", אמר להם הגאב"ד "כן, אני מתפלל כל יום שהישיבה תיסגר!!"...

מספרים סיפור נורא הוד, בישיבת 'שניידער' בלונדון, למדו הרבה בחורים מובחרים ביותר, שהיה להם עתיד להיות מגדולי הדור. פעם נכנס שם לישיבה בחור אחד שהיה חלש, הוא היה קשה קליטה, לא

כששמע הרב שך את אשר בפיו, נזקף ואמר בזעקה מנהמת לבו "אותו צריכים לזרוק?? - אותך צריכים לזרוק!!"...

הרבי בכבודו ובעצמו! הוא בעצמו למד עם הבחורים האלו מידי יום ביומו!...

פעם אחת נכנסו הנהלת הישיבה דוויזשניץ-מאנסי אל הרבי ז"ע ואמרו לו שיש בחור אחד שצריכים לזרוק אותו מהישיבה. כשהרבי שמע את דבריהם נענה ואמר להם בפליאה "וכי אינכם יודעים שהיו צדיקים שלפני שהיו מוציאים בחור מהישיבה שלהם, היו מתענים תחילה?..."

פעם אמרתי בדרשה לבחורי הישיבה, דבעת שבחור מבקש ממך שתסביר לו תוספות, אל תצטדק "אין לי זמן - אני צריך ללמוד לעצמי - אני צריך לצמוח לגדול" - אלא תלך מיד ותעזור להשני במה שהוא צריך, שכן נאמר (ב"ר כ"ד, ז'): ואהבת לרעך כמוך, זה כלל גדול "בתורה" - דהיינו שזה נאמר גם בתורה - גם בלימוד התורה יש כלל גדול זה של "ואהבת" - והשתדל לעשות בשביל חברך את הכל...

מסופר על בחור מבוגר כבן שלושים, שהמשיג ביישיבה ראהו בעת תפילת שחרית שהוא יושב בעת אמירת "ויברך דוד", וצעק עליו המשיג באמרו: "שטיי אויף! - למה אתה יושב?? - 'ויברך דוד' צריכים לומר בעמידה!"

הסתכל עליו הבחור והגיב במרירות ואמר "זה שאני יושב כאן, ואני כבר בן שלושים - ואף אחד לא מסתכל עלי - זה לא מפריע להמשיג, אבל כשאני יושב בעת אמירת 'ויברך דוד' - זה מפריע לו..."

אל הגאון האדיר רבי אלעזר מנחם מן שך זצ"ל ראש ישיבת פוניבז', נכנס מנהל אחד להתיעץ אודות בחור מיישיבתו שמפריע מאוד לסדרי הישיבה, ואינו מתרצה לחזור למוטב על אף ההפצרות המרובות מצד צוות הישיבה, וסיפר לו שלאחר התבוננות במצבו בכובד ראש, החליט שאין ברירה אלא להרחיק את הבחור הזה לצמיתות מבין כותלי הישיבה, ואומר המנהל להרב שך: באתי לכאן בטרם ביצוע גזר הדין, להתיעץ סופית עם מרן ראש הישיבה אם אכן יש להרחיקו לאלתר מהישיבה, ולקבל ברכתו על הצעד.

שאל הרב שך את המנהל: אמור לי, מה מצב ה"שלוש בית" בבית הורי הבחור הזה? - האם הוא כתיקונו והכל מתנהל על מי מנוחות או שיש שם כל מיני קשיים. אמר המנהל שאינו יודע, המשיך הרב שך ושאל: ומה מצב הפרנסה בבית הורי הבחור? ושוב לא ידע המנהל מה לענות, וכך שאל הרב שך על מצב שאר הילדים בתוך הבית, אם יש להם בעיות חברתיות או בריאות לקויה חלילה וכדו', והאם ההורים נותנים לבנם תשומת לב מספקת - ודמי כיס לאשר יצטרך - והאם יש לבחור כל מיני קשיים חברתיים אחרים וכדו', ועל כולנה אמר המנהל בהתנצלות שאינו יודע מאומה.

כששמע הרב שך את אשר בפיו, נזקף ואמר בזעקה מנהמת לבו "אותו צריכים לזרוק?? - אותך צריכים לזרוק!!"...

וכבר אמרו חז"ל (מסכת תענית דף ח' ע"א): רבא אמר אם ראת תלמיד שלמודו קשה עליו כברזל, בשביל רבו שאינו מסביר לו פנים...

סיפר לי הרה"ג ר' הערשל ראזענפעלד שליט"א סגן מנהל רוחני בת"ת דוויזשניץ במאנסי, שלפני שנים, כשפתח מרן הגה"ק בעל "תורת מדרכ" מוויזשניץ ז"ע את הישיבה בעיר גיבערס, אמרו חברי ההנהלה להרבי, שהרבי צריך להבין, שכשפותחים ישיבה חדשה אי אפשר להכניס מיד את כל הבחורים, וצריכים להעמיד את הישיבה שיהיה לזה קיום, והרבי הלא אינו רוצה שהישיבה תתמוטט ותיהרס, וכדי להעמיד את הישיבה על תילה צריכים לבחור מבין הבחורים רק את הטובים באמת.

ואכן היו כמה בחורים חלשים שנשארו במאנסי ולא הכניסו אותם להישיבה, אבל הרבי לא הניחם הפקר לנפשם, הרבי העמיד להבחורים האלו "מגיד שיעור" פרטי שלמד עם הבחורים בכל יום ומסר עצמו למענם - מי היה ה"מגיד שיעור" הזה? - לא אחר מאשר

(מתוך 'נועם שיח' מכון אפריון לשלמה מטו"מ תשפ"א)

**חשבתי שאני
נופל תחתי
ומתעלף... קנס
של 1.4 מיליון
שקלים! זה
סכום אגדי,
אבל אבא קיבל
את זה בשלוות
נפש. הרי זה
לא השופט
החליט, זה
הקב"ה החליט
לשים את
ההחלטה
הזאת בלבו של
השופט...**

חלק ב' של השיחה עם הרה"ג ר' יונה פיינהנדלר, מרביץ תורה, מחנך ומגיד שיעור ב'דרשו', שמספר על אביו הגדול, הגאון רבי ישראל פסח פיינהנדלר זצ"ל, בעל ה'אבני ישפה'

בשבוע שעבר הבאנו את חלקה הראשון של השיחה המרתקת שערכנו עם הרה"ג ר' יונה פיינהנדלר, מגיד מישרים ומרביץ תורה, בין במסירת שיעורי משניות בקו השיעורים ובפלטפורמות אחרות של 'דרשו', וכמחנך ותיק בעוסק במלאכה מזה שנים רבות.

הרב פיינהנדלר שליט"א סיפר אודות ראשית חייו של אביו הגדול הגאון רבי ישראל פסח פיינהנדלר בעל ה'אבני ישפה' זצ"ל, וכן שיתף עמנו כמה אלומות אור מהמשך חייו, בשורות הבאות נביא בסייעיתא דשמיא את חלקה השני של השיחה המרתקת, ובה כמה עובדות וסיפורי מופת אודות הרב בעל ה'אבני ישפה' זצ"ל, כפי ששמענו אותם מפי בנו 'בלחט'א.

"האמונה היוקדת של אבא, היתה לשם דבר", מספר הרב יונה פיינהנדלר, "כל יודעיו ומכריו הרגישו בה וידעו להעריך אותו על כך. בכל מקום בו היה, היו נדבקים אליו אוהבי תורה, ומשתדלים בכל כוחם לסייע לו. היו שנים שהוא חי ממש בדחקות נוראה, לא היה שקל בבית, וכל מי שדיבר עמו באותה תקופה ראה פניו מאירים בשבתו עם חברים, כאילו היה יושב ברומו של עולם ולא חסר לו דבר וחצי דבר.

"זכורני בשנות ילדותי, כשעוד גרנו בנתיבות, היה זה בתקופה אחרת לגמרי ממה שאנחנו מכירים כיום, והמצב הביטחוני היה שונה לחלוטין. כשתושבי נתיבות ובכלל תושבי הדרום, היו רוצים לעשות קניות בזול, היינו נוסעים לעיר עזה, מטיילים בין סמטאותיה, נכנסים לחנויות מתמקחים על המחיר עם בעלי העסקים הערבים שנהגו בנו כבוד, עושים קניות וחוזרים הביתה. ביקור בעזה היה עניין של מה בכך, לא היה שום חשש לצעוד ברחוב של עזה, ולא היית צריך להביט אחורה בחשש אולי ערבי עם שברייה מעוניין לפגוע בך חלילה וחס.

"וכך, ביום מן הימים כשכלו כל הקיצים והיינו חייבים לקנות ארון חדש לבית, חסך אבא כמה שקלים, וכשהגיע הכסף לסכום מספיק כדי לקנות ארון בעזה, יצאנו לבקר בעיר הערבית, כשהנהג היה אחד מתלמידיו של אבא, יהודי 'בעל-הבית', תושב אחד המושבים באזור, שדבקה נפשו באבי זצ"ל, ושהיה מסור אליו מאוד.

"לאותו מושבניק היה טנדר עם ארגו פתוח מאחוריו, שהתאים בדיוק לשאת משאות מהסוג שביקש אבא לקנות".

"הגענו לעזה, נסענו לרחוב הראשי, נכנסו לחנות רהיטים, אבא והנהג התמקחו על המחיר עם המוכר הערבי, ולאחר שהגיעו אל העמק השווה שילמו לו במזומן והארון הועמס על ידו אל הארגו של הטנדר.

"המשכנו לנסוע לחנות אחרת, לקנות כמה דברים נוספים, ובינתיים עמד הרכב בחזית וחנה שם על יד פתחה של אחת החנויות, כשהארון על גביו, והנה בא הבעלים של החנות הסמוכה שהחזיק אומנות אבותיו בידי, ויפן כה וכה וירא כי אין איש, לקח את הארון ומיהר להוריד אותו מעל הארגו של הרכב, ולהכניס אותו אל החנות, בחדר האחורי הנסתר מעין הלקוחות המבקרים בחנות.

"יצאנו מהקנייה כשהסלים בידינו, פנינו אל הרכב כדי לחזור בנסיעה הביתה, ו... הארון נעלם כאילו בלעה אותו האדמה.

"אחרי התדהמה של הרגע הראשון התחיל המושבניק להסתכל מסביב, והבין את מה שקרה. הוא עשה חשבון שמדובר בארון כבד, לא יכול להיות שהספיקו להעלים אותו מהרחוב כולו, הוא בוודאי נמצא כאן בחנות הסמוכה.

"הוא נכנס אל החנות, ודרש מהבעלים שיחזיר את הארון. הבעלים חיין לעברו חיוך ערמומי, ואמר לו 'אין לי מושג מה אתה רוצה ממני, אין לי ארון ואני לא יודע על מה אתה מדבר'.

"אחרי דין ודברים, כשראה שבאמת אין עם מי לדבר, פנה המושבניק לאותו ערבי והזהיר אותו בקול גדול: 'תדע לך, היהודי הזה הוא רב בנתיבות. הוא לא סתם רב, זה איש צדיק וקדוש שכל היום עוסק בתורה. הוא איש קדוש ואתה גנבת ממנו את רכושו. אין לי שום ספק שאתה תשלם מחיר על המעשים שלך, בורא עולם יעניש אותך בחומרה על כך שפגעת באיש האלוקים!'

"אחרי שנתן את ה'פסק' הזה לערבי, הוא הסתובב בחרי אף, עלה אתנו אל הרכב וחזרנו הביתה בלי הארון. 'באותו הלילה היתה יד ה' באותה החנות, והיא עלתה באש על כל תכולתה. תושבי נתיבות הכירו את החנויות שם בעזה, וידעו את אשר אירע, ויהיה לפלא'.

בכל מחונך

זה רצון ה' ואת לא צריכה להצטער שאולי אני מקפיד עלייך".
"אותה שכנה נעצה בו מבט מלא רוע ואמרה בקול שלו ובלו שום נקיפות מצפון: "אני לא צריכה את המחילה שלך, אתה יכול לכעוס ולהקפיד כמה שאתה רוצה". הוא שמע את הדברים, הסתובב והלך לו, בלי לומר אף מילה אחת נוספת..."

"חזו"ל הקדושים אומרים, יש לך אדם שגופו חביב עליו מממונו ויש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו. שמא תאמר אולי אבא זצ"ל היה מאלו שהממונו שלהם היה פחות חביב עליהם ולכן הצליח לעמוד בניסיון הזה ולקבל בשלוות נפש את אובדן הממונו, אבל לא היא, כך היה גם לגבי גופו, כפי שיעיד המעשה הבא ששמעתי מפיה של אמי מורתי תבלחט"א.

"כאשר חלה בחוליו הקשה האחרון, המליצו הרופאים הארץ שאבא יסע לארה"ב, שם במנהטן שבניו יורק יש בית חולים מפורסם 'מורמיראל', ושם אולי ימצא הרופא שיוכל להביא מזוה למחלתו.

"נסע אבא לניו יורק, ואמא תבלחט"א ליוותה אותו כמובן על כל צעד ושעל. הם הגיעו לבית החולים ופגשו את הפרופסור הגדול שהציע להם תוכנית טיפולים קשה ומורכבת, כשהוא כמובן לא יכול להבטיח שום דבר לגבי הצלחת הטיפול, ואף אומר להם בפה מלא שאחוזי ההישרדות אינם גבוהים במיוחד.

"הם ירדו מבית החולים לרחובה של עיר, בדרך לחזור לאכסניה שלהם. אמא הלכה שפופה כמו שאפשר לצפות ממי שהרגע קיבלה בשורה כל כך מרה, ופתאום היא שומעת את אבא מתחיל לשיר. מרימה את העיניים הכבדות שלה מהרצפה ורואה אותו הולך בצעדי ריקוד ברחוב ראשי במנהטן, באמצע היום, כאילו הוא היה עכשיו רוקד סביב ה'בימה' בבית הכנסת בעיצומם של ההקפות של שמחת תורה..."

"היא לא הבינה מה קורה ושאלה את אבא, למה אתה רוקד? קיבלת עכשיו בשורת קשה, מה כל כך משמח אותך?"

"אבא הסתכל עליה בחוסר הבנה: הרי כתוב 'כי את אשר יאהב ה' יוכיח'. נו, את רואה שהקב"ה מוכיח אותי ומייסר אותי. מה זה אומר? שהוא אוהב אותי! קיבלתי עכשיו בשורה כל כך משמחת, הקב"ה אוהב אותי. איך אפשר שלא לצאת בריקוד?!"

"הגישה הזאת נשמרה גם בהמשך. כשהוא היה מגיע לבית החולים, וראה את הפנים הנפולות של כל החולים שם, הוא היה היחיד שצועד שם עם חיוך, ותמיד השתדל לשמח גם אחרים.

"לא זו בלבד אלא שהוא אפילו כתב ספר, שבחיי אף הוצאה לאור לא הסכימה להדפיס אותו בגלל שזה היה מאוד מזוה לכתוב ספר על התמודדות מתוך שמחה ואושר... זה נתפס כמו משהו פרובוקטיבי... לאחר מכן אחי שינה את השם של הספר שרצה אבא להעניק לו, וקרא לו 'אתה מחס', כדי שזה יחליק בקלות בגרונו של המוציאים לאור, ואכן הספר הודפס ועד היום הוא נחשב לאחד הספרים הבולטים בתחום העזרה העצמית.

"כששאלו את אבא איך הוא הגיע לכזאת דרגה של אמונה וביטחון, הוא אמר שבמשך שלוש שנים הוא עסק ללא הרף בלימוד של שער הביטחון ב'חובת הלבבות', עד שהוא הרגיש שהלימוד הזה שינה את כל צורת החשיבה שלו. הוא הגיע לדרגה שבכל מה שקרה לו הוא הרגיש את ה'חסד יסובבנו' שנאמר על הבוטח בה'.

"אכן, אבא היה איש קדוש מאוד, והמידות שלו היו מעל ומעבר להשגת שכל אנושי, ועל כך יעיד המעשה הבא שאירע עמו.

"אחרי שעברנו לירושלים, היתה לאבא דירה בשכונת רוממה, ובשכונת אלנו התגוררה אשה שלא היתה חרדית, ושהיתה מתעבת חרדים בכל מאוד. היא היתה מתנכלת למשפחה שלנו בצורה נוראית, ולא יכלה לסבול את העובדה שלצידה מתגורר רב אצילי כל כך, נשוא פנים שהוגה בתורה כל היום ושכל רואי יעידו עליו שהוא נעים הליכות ומושלם במידות.

"ההצקות שלה היו משתנות ומתגברות מעת לעת, עד שפעם אחת היא הצליחה להגיע לשיאים של רשעות נוראה, כשגייסה את הבת שלה שהיתה עובדת במס הכנסה, והיות שאבא הוציא ספרי שו"ת, 'אבני ישפה', הוא הלינה עליו שהוא מוכר ספרים ואינו מדווח למס הכנסה.

"כמובן שההכנסות מהספרים לא היו גדולות במיוחד, ובמקרים רגילים לא היו עושים עסק מכזה סיפור, אבל מאחר וכאן היתה פקידה בכירה במס הכנסה שהחליטה להתנכל אליו באופן אישי, התברר שדרך רשעים צלחה, ואכן הוגשה נגדו תביעת מס ענקית, והתנהל נגדו משפט ממושך מאוד.

"זכורני שבוקר אחד התקשרתי אליו, ושאלתי אותו לשלמו. אבא השיב לי בחביבות גדולה כדרכו, התחיל את השיחה בברכת 'בוקר טוב' מתנגנת ושמחה כמו תמיד, ותוך כדי הדברים סיפר לי שהתקשרתי בשעה שרגליו עומדות על המדרגות של בית המשפט. הוא נכנס לדיון מכריע בענייניו, שבו הוא עתיד לשמוע מה גזר השופט ואם הוא נחלץ מהתביעה או שהוא עתיד לשלם קנס גדול של מאות אלפי שקלים חלילה.

"הכרתי את אבא וידעתי כמה האמונה שלו חזקה, ובכל זאת הופתעתי מהרוגע והשלווה שהיו לו רגע לפני כזה משפט גורלי.

"בשעת צהרים התקשרתי אליו שוב, לשמוע אם כבר נחרץ גזר הדיון, והוא השיב לי באותה חביבות עם אותה שמחה. שאלתי אותו מה התחדש, והוא השיב לי בנימה רגועה ושלווה, כמעט בעליצות: "ברוך ה' הכל בסדר גמור, אני בריא ושלם, ובית המשפט גזר עלי לשלם קנס של מיליון וארבע מאות אלף שקלים..."

"חשבתי שאני נופל תחתי ומתעלף. 1.4 מיליון שקלים! זה סכום אגדי. זה היה סכום מקביל לעלות של שתי דירות בירושלים באותה התקופה, מאיפה הוא יביא את הסכום הזה? אבל אבא קיבל את זה בשלוות נפש. הרי זה לא השופט החליט, זה הקב"ה החליט לשים את ההחלטה הזאת בלבו של השופט, ואם זה רצון ההשגחה העליונה, משמע זה הדבר הכי טוב שיכול היה לקרות לו. וכי יש לך דבר יותר טוב מאשר רצון ה'?...".

"היו לו שתי דירות בירושלים. באחת הוא היה גר, ואת השניה היה משכיר, ומזה היתה עיקר פרנסתו. הוא נאלץ למכור את שתי הדירות כדי לשלם את הסכום האגדי הזה.

"למעשה, אותה שכנה מרושעת הצליחה במזימתה ונישלה את אבא שלי מכל כספו. הוא יצא מהמשפט הזה שהיא בישלה לו בטוב ליבה, כשאין בידו רכוש בכלל. כתינוק שנולד.

"אחרי תקופה הוא עבר שם ליד ופגש באקראי את אותה שכנה רעה ומרושעת שהתנכלה אליו בכל הזדמנות. אבא ניצל את ההזדמנות ואמר לה מעומק לבו: "שתדעי שאני מוחל לך בלב שלם, ואין בלבי שום הקפדה עלייך, אני יודע שכל מה שקרה

איש יציב בנפשו. צריך לדעת למצוא חן בעיניו, ומי שמצליח לקנות את אמונו יכול לבוא ולנהל עמו עסקים וגם לקבל מחירים מצוינים בהתאם למצב הרוח של המלך וכמה איש העסקים נשא חן בעיניו.

"ברוך ה' התברכת בקסם אישי, אני יודע להתחבב על אנשים מהסוג זה, והחלטתי לנסות את מזלי. פניתי לאחת השגרירויות של אותה מדינה, באחת מארצות אירופה, נכנסתי וביקשתי לשוחח עם נספח המסחר של השגרירות. אמרו לי שאצלם אין נספחים וסיפורים, אני צריך לדבר עם השגריר בכבודו ובעצמו.

"התברר לי שהשגריר הוא גם בן דוד של המלך או משהו כזה. מהר מאוד התחווה לי התמונה, זאת מדינה קטנטנה, שיושבת על מחצבי טבע עשירים מאוד, המלך שולט שם שלטון ללא מיצרים, ומנהל את המדינה כראות עיניו. הוא לא נותן דין וחשבון לאיש, לא על כספים ולא על שום דבר אחר.

"השגריר דיבר איתי כמה דקות, ראיתי שהוא התלהב מההצעה שהנחתי על השולחן, ולאחר שהפקדתי בידיו מעטפה שיש בה ממש, "לכיסוי ההוצאות", שעלתה לו הפגישה איתי, יצאתי משם, ונאמר לי שאני אקבל תשובה אם המלך חפץ להיפגש איתי או לא.

"אחרי מספר שבועות הגיעה התשובה, היא היתה חיובית לשמחתי הרבה. אמרו לי שאני צריך להכין חפצים לשהייה בת שבוע לפחות בממלכה הקטנה, ולהתייצב ביום זה וזה, בשעה זו וזו, בשדה תעופה קטן, שם יחכו לי צוות מטעם הממלכה.

"הגעתי לשם, התברר לי שהמלך שלח את המטוס המלכותי שלו כדי להביא אותי. ממש סייעתי דשמיא, זכיתי לשאת חן בעיניו עוד לפני שהוא ראה אותי. אולי השגריר סיפר לו גם על המעטפה והמלך הבין שכדאי להתעסק איתי..."

"נוחתים בשדה התעופה, שליח של המלך מקדם את פני, מבהיר לי שאני כאן בממלכה נחשב לאורחו של המלך. אני לא צריך אפילו דרכון דיפלומטי או תעודה כלשהי, במקום זה אני מקבל רכב מצי הרכבים של הארמון, נהג מנהגי הארמון ושני שומרי ראש מהמשמר המלכותי, רכובים על אופנועים, נוסעים לצדו של הרכב לכל מקום שהוא לוקח אותי.

"אמרו לי שבעוד שלושה ימים אמורה להיות לי פגישה עם המלך, ובינתיים אני יכול להחליט אם אני רוצה לנפוש במלון הכי יוקרתי שיש להם בממלכה, או לצאת לטייל ולראות את נפלאותיה של הארץ.

"טיילתי במדינה ונהניתי מאוד, הנהג היה חביב והשתדל שאהיה מרוצה. אם רק הייתי רעב או צמא מיד דאגו להביא לי פרי ובקבוק סודה, ממש התייחסו אלי כאל אורחו של המלך, על כל המשתמע מכך.

"במהלך הנסיעה", הוא מספר, "שמתי לב שהנהג מסתכל כל פעם על השעון שהיה על

סיפור אמיתי על יהודי שעשה עסקים עם מלך של מדינה עשירה במזרח הרחוק, מעלה זכרונות ומספר מה הוא למד מאותו מאורע כהכנה לקראת הימים הנוראים.

אליעזר (לייזר) רוט

לקראת הימים הנוראים, חשבתי להעלות על הכתב מעשה ששמעתי מפיו של ידידי הרה"ג ר' אברהם פוקס, מוגיד שיעור ב'דרשו' יועץ חינוכי ואחד ממזכירי הרבנים.

הרב פוקס שמע את הדברים לפני מספר שנים מפיו של בעל המעשה בעצמו, אבל בעל המעשה לא הרשה לו לפרסמם, בגלל הרגישות הגדולה והחשש שהדבר יגרום לפגיעה בעסקיו.

גם כיום, לאחר שחלפו שנים לא מעטות מאותו מעשה, אנחנו לא יכולים לכתוב אותו בפרוטרוט, מבלי לשנות מעט פרטים, ומבלי שנוכל לפרסם את שמה של המדינה בה אירע המעשה, מאותה הסיבה כנ"ל.

בעל המעשה הוא איש עסקים מכובד מאוד, בבעלותו מספר חברות והוא עוסק רבות ביצוא ויבוא של סחורות מסוגים שונים, כך שהדברים שסיפר כמושיח לפי תומו אמינים מאוד.

וכך הוא מספר.

"במסגרת עסקי, הייתי סוחר גם ביהלומים, אבל לא רק ביהלומים משויפים ומוכנים לשימוש, אלא ביהלומים גולמיים שנכרו זה הרגע ממעבה האדמה, ונמכרים במחיר מוזל יחסית, כשלאחר מכן יש לשייף אותם, לתת להם את הצורה הרצויה, ולהעריך את שוויים.

"לפני השיוף, קשה מאוד לראות את ערכו האמיתי של היהלום, וכאן טמונה ההזדמנות הגדולה. אם קונים מספיק יהלומים גולמיים, מוצאים מדי פעם יהלומים גדולים שערכם עצום, וכך אפשר להתעשר בקלות, בסייעתא דשמיא כמובן.

"ביום מן הימים נאמר לי שיש במזרח הרחוק ממלכה קטנה שבה אפשר לקנות יהלומים במחירים מוזלים מאוד, אבל מה? את העסקים צריך לנהל ישירות מול המלך של אותה מדינה, והוא אינו

ידי. זה היה שעון שעלה כמה מאות דולרים, קיבלתי אותו במתנה באחת העסקאות שעשיתי בעבר, היו לי עוד כמה וכמה שעונים כמוהו ואף יקרים ממנו בבית, והחלטתי שאני אהיה נדיב ואתן אותו לנהג במתנה.

"הוא הופתע, פניו אורו, הוא הודה לי מקרב לב, ונראה היה שהוא רגיל בדרך כלל להסיע את בני משפחת המלוכה שבכלל לא מסתכלים עליו, הם רואים בו לא יותר ממשרת פשוט, ואני נתתי לו יחס של בנאדם ועוד נתתי לו מתנה יקרה לאות תודה על מסירותו אלי..."

"ביום של הפגישה כמוזן שלא נסעתי לשום מקום, התארגנתי כראוי לכבודו של המלך שאני עתיד לפגוש. דווקא העובדה שהוא נתון למצבי רוח משתנים הלחיצה אותי קצת, וקיוויתי בכל לבי שאפגוש אותו במצב רוח טוב, ואוכל לסגור אתו עסקה משמעותית שתניב לי רווחים גדולים.

"לקחתי בחשבון שייתכן גם שכל העסקה תתפוצץ. זה קורה לפעמים בעולם העסקים, אפשר להשקיע חודשים של תכנון ולבסוף לא יוצא מזה כלום. מצד שני, לפעמים בלי השקעה גדולה מצליחים להגיע לעסקה גדולה שמניבה רווחים גדולים.

"אמרתי כמה פרקי תהלים ויצאתי מהמלון אל הרכב שאמור היה לקחת אותי לפגישה עם המלך.

"הגענו למתחם קבלת הפנים שבו המלך משוחח עם אורחיו. זה אזור חצי מדברי, המלך יושב מתחת לסככה, שני משרתים עומדים עם מניפות ענקיות ומנופפים במרץ שיהיה למלך נעים, הוא לבוש בבגדים מצחיקים מאוד ויושב על כסא מפואר שירש מאבותיו המלכים הקודמים, יש מזכיר שיושב בעמדה מיוחדת, ועוד כל מיני בעלי תפקידים שכל עצם קיומם הוא כדי לשרת את המלך ולדאוג שלא יחסר לו כלום.

"בצד, במרחק של כמה מאות מטרים משם, היתה שורה של מתקני מתכת גדולים. הסתקרנתי מה הם עושים שם, אבל לא העזתי לשאול יותר מדי שאלות. מבין הדברים הבנתי שהמלך עסוק בדיוק באמצע לשפוט אנשים, הוא שופט אותם כראות עיניו, ולכן גם עמדה פלוגה של שוטרים בקרבת מקום, כדי לטפל ביישום הוראותיו של המלך.

"המלך דיבר בצרפתית, שפה שאני מכיר היטב. דיברנו ומיד ראיתי שהוא מתחבב עלי. הוא הזמין אותי לשבת לצדו, ושוחח עמי זמן ממושך. הוא ראה שאני יהודי ושחח איתי על ארץ ישראל והיחסים עם הפלסטינים ועוד.

"דיברנו גם קצת על היהלומים, אבל זה פחות העסיק אותנו. הבנתי שאת זה אצטרך לסגור אחר כך מול הגזבר או המזכיר.

"תוך כדי שאני משוחח עם המלך, אני רואה שעל שולחן קטן שעומד שם, ניצב לו שעון יד מוכר מאוד. השעון שלי, זה שנתתי במתנה לנהג.

"הרהבתי עוז ושאלתי את המלך מה עושה השעון הזה על שולחן.

הרי נתתי אותו לנהג. אולי טעיתי ואסור פה לתת לנהג מתנות?

"המלך השיב בחיוב. בוודאי שאסור לקבל מתנות. "אני המפרנס היחידי של העובדים שלי", הוא אמר לי "הנאמנות שלהם, היא אך ורק אלי. לא לאף אחד אחר, ולכן אסור להם לקבל שום דבר מאנשים זרים. הנהג לא דיווח לי שקיבל את השעון ולכן הוא נענש."

"לרגע חשבתי שאולי כבר תלו את הנהג. אוי ואבוי. הוא דווקא היה נחמד מאוד, אני רציתי לעזור לו, לא להביא למותו חלילה.

"שאלתי את המלך בחשש, אם קרה משהו לנהג, אבל המלך השיב לי שבינתיים לא קרה לו כלום, הוא עוד לא נשפט. למעשה, הוא עומד לשפוט אותו מיד אחרי שהפגישה עמי תסתיים.

"אמרתי למלך: "הוד מלכותו, אני לא רוצה להתערב באכיפת החוק והצדק בארצך, אני רק אורח ואני חייב לך הכרת הטוב גדולה על כל מה שגמלת לי ועל האימון שנתת בי. אבל אני מבקש ממך מאוד, הנהג הזה היה טוב אלי, המצפון שלי לא יהיה שקט אם יקרה לו משהו בגללי. אנא, עשה לי טובה אישית ושחרר אותו..."

"המלך שהיה במצב רוח טוב החליט לשעות לדברי. הוא נתן פקודה בשפה המקומית שלהם, המזכיר שלו העביר הוראה במכשיר קשר, ואני רואה תכונה ליד מתקני המתכת הגדולים. התברר שמדובר בכלובים שבהם מחזיקים את העצורים תחת השמש הקופחת, עד שהמלך יחליט לשפוט אותם. בהמשך הבנתי שהנהג שלי יושב שם כבר כמעט יממה, בקושי נתנו לו לאכול ולשתות.

"הביאו אותו לפנינו, רגליו רעדו מפחד. הוא לא ידע מה המלך מתכנן עבורו. לאחר שננזף על מעשיו, הוסבר לו שבגלל שאני ביקשתי בקשה אישית מיוחדת ובגלל שאני אורחו של המלך, החליט המלך לכבד אותי ולמלא את בקשתי ולכן הוא משתחרר.

"האיש נפל לרגלי המלך והודה לו מכל לבו, נישק את רגליו, ולאחר מכן הודה לי בקצרה כדי שלא לפגוע בכבודו של המלך. מאוחר יותר נתנו לו לפגוש אותי, והוא נפל גם לרגלי ונישק אותן עד שהצלחתי לעצור אותו.

"עסקת היהלומים יצאה אל הפועל, זכיתי שם להצלחה גדולה בחסדי שמים, אבל מאז כל שנה, כשמקרב ראש השנה אני משחזר בראשי את הסיפור הזה, כדי להיזכר באותה הצצה קטנה שהיתה לי.

"גם למדתי מה זה נקרא מלך, גם למדתי איזה מחיר אפשר לפעמים לשלם על טעות קטנה של קבלת מתנה שלא הייתי אמור לקבל, ובעיקר למדתי איך צריך להודות למלך כשהוא החליט לסלוח לך ולהעניק לך את החיים במתנה... כשונסים ככה לראש השנה, הכל נראה אחרת."

**שם, מתחת
לליפט
שעליו מונחת
המכונית
עומד לו
המלך, סליחה..
המוסכניק.
ידיו השמנוניות
מפויחות, בגדים
מטונפים, הוא
עומד בתוך
שלולית של שמן,
ומרגיש בעננים...**

**קצת על מוסכים
ומוסכניקים, על יום
הדין השנתי של בעלי
המכוניות, ועל מוסר
ההשכל שאנחנו
צריכים ללמוד, כיצד
יש להתאמץ כדי
למצוא חן בעיני מי
שאנחנו נמצאים
בידיים שלו.**

ה'. איזה יופי...".

המוסכניק רווה נחת מכל לקוח מרוצה, והלקוחות לא מפסיקים לנסות ולמצוא חן בעיניו.

למה? כי הם מבינים שהם בידיים שלו.

הוא זה שמחליט את מי לשרת קודם!

הוא זה שמחליט מה רמת הטיפול שהוא רוצה לתת לאוטו, ואם הוא יעשה את הטיפול מכל הלב או רק כדי לצאת ידי חובה.

הוא זה שמחליט כמה כסף לבקש בסוף העבודה!!!

בעלי המכוניות מגיעים מתוך נקודת הנחה, שכל שהם יפגינו יותר חיבה וגעגוע למוסכניק שלהם, כך השירות שיקבלו יהיה טוב יותר והמחיר שישלמו יהיה זול יותר.

האם זה נכון? לא בטוח בכלל. בואו לא נשכח שהמוסכניק מתמודד עם שפע של מחמאות מהבוקר ועד הלילה, כל יום כל שבוע, כל שנה כבר 30 ו-40 שנה. אז בגלל ששאלת אותו מה שלום הילד הוא כבר יוזיל לך את המחיר? ספק גדול אם אכן כך הם פני הדברים.

אבל אין לך ברירה אחרת. וכי יש לך דרך טובה יותר לנסות להשיג תנאים טובים יותר?

לא!

וזה המוסר השכל שרציתי להוציא מהסיפור הזה...

מי שבאמת מחליט כמה נשלם, כמה נהנה, כמה נאכל וכמה נסבול, חלילה וחס, זה אך ורק המלך האמיתי, מלך מלכי המלכים הקב"ה.

אנחנו בידיים שלו, לטוב ולמוטב. הוא שולט בכל תחומי החיים שלנו ושל נפש כל חי באשר היא.

אם אנחנו נמצא חן בעיניו, נקבל שירות מלא, טיפול איכותי, ובמחיר מצויין.

אז למה אנחנו מתחנפים למוסכניק במקום לשאת עיניים לשמים ולומר פרק תהילים אחד נוסף?

אלימלך הרשקוביץ

לפני ימים אחדים ביליתי קצת במוסך השוכן באזור התעשייה של עירי, כחלק מהיערכות לקראת המבחן הגדול: טסט לאוטו הישן והמקרטיע.

פעם אמר לי חבר, שכשיש לך רכב ישן, אתה קרוב יותר לקב"ה, כי אתה לא מפסיק להתפלל. פעם התפילה היא שהרכב יתניע, פעם שלא יתחמם בעליות, עם נוספת שהנזילה תיפסק מעצמה ולא תצטרך לשלם טבין ותקילין עבור התיקון ועוד ועוד.

אבל כשמגיע רגע הטסט, זה בבחינת 'יום הכיפורים של בעלי הרכבים'. בטסט אי אפשר להחליק את הבעיות, אתה לא יכול לעשות לעצמך ולרכבך הנחות בכל הקשור ל'מנורת מנוע' דולקת, או לבלמים שנשחקו מעט עם השנים. אתה לא יכול להתפשר על צמיג ישן וקצת סדוק, ולא על נורה שרופה בפנס האחורי. עכשיו חייבים לתקן את הכל ולשלם על כך בכסף מלא.

זה נותן לנו דוגמה מוחשית שמתאימה מאוד לימים אלו, ימי אלו, ימי הרחמים והסליחות. זה בדיוק הזמן לתקן את הכל, בלי לעשות הנחות. מי שיתפשר בעניינים החשובים, ייכשל בטסט חלילה וחלילה.

אבל לא על זה רציתי לדבר הפעם, אלא על מה ששמתי אליו לב בשעה שהייתי במוסך.

שם, מתחת לליפט שעליו מונחת מכונית נוצצת שהגיעה לטיפול עשרת אלפים, עומד לו המלך, סליחה... המוסכניק.

ידיו השמנוניות מפויחות, בגדים מהוהים ומטונפים, הוא עומד בתוך שלולית של שמן, מתכוף מתחת לרכב, אץ רץ לקחת את הכלים, מחלק פקודות לבניו או העובדים האחרים העובדים אצלו, ומרגיש בעננים...

כל מי שנכנס למוסך, מאיר לו פנים, כאילו לא פסק מלהתגעגע אליו מהרגע בו סיים את הטיפול הקודם במוסך. "אהלן שלומי... מה שלומך? מה המצב? איך אתה מרגיש, מה שלום הילד? התחתן כבר? איך הבריאות, הכל בסדר? אל חמדולילה... ברון

**והנה זה פלא,
במקרים רבים,
דווקא הבן החלש
יותר הצליח
הרבה יותר
בלימוד ובעניינים
נוספים, יותר
מאחיו המוכשרים
והמוצלחים. מדוע?**

פרק שמונה עשר: אבינו אב הרחמן

אָבֵינוּ אָב הַרְחָמָן. הַמְרַחֵם. רַחֵם עָלֵינוּ. וְתֵן בְּלִבְנוּ לְהִבִּין וּלְהַשְׁכִּיל. לְשִׁמְעַ. לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד. לְשִׁמֵּר וּלְעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דְּבָרֵי תִלְמוּד תּוֹרַתְךָ בְּאַהֲבָה: וְהָאֵר עֵינֵינוּ
מסופר על הגאון הנודע רבי יהושע מקוטנא זצ"ל, שכשנתקשה באיזה ענין בלימודו, היה ניגש אל ארון הקודש ופרץ בבכי נסער, באמרו: "הרבש"ע נתן לנו את התורה ואין אנו מבינים"... ומיד נתיישבו כל קושיותיו... (ימות עולם" עמ' קעז).

וכן מסופר שכשהגיעו בישיבתו של ה'חתם סופר', בתפילת שחרית לברכת "אהבה רבה", היו כל הנרות נכבים מרוב ההתלהבות שהיתה בתפילה זו, והיו שומעים את קול התפילה הזאת עד הרחוב השלישי בעיר (ספרא דמלכא, מאסף על החת"ס).

סיפר תלמיד מרן החת"ס, הגאון רבי יהודה מאדרען זצ"ל, שכמה פעמים כשהרצה החת"ס

**דרכים, עצות, רעיונות
ותובנות, להצלחה בלימוד
התורה הקדושה**

פרק אחרון

את שיעורו, כשנתקל בקושיא חמורה, אמר בדמעות שלישי: 'והאר עינינו בתורתך', וזעק מלבו הטהור: "רבנו של עולם, רחם נא על עם הארץ זקן! יש לי רצון לדעת, יש לי רצון, מה אעשה?!" וכל התלמידים געו אחריו בבכי (ספרא רבה דישאל, קח). ועל כך כתב הגאון רבי שלמה אלכסנדר' סופר זצ"ל: "כאשר באמצע לימוד של רבינו החת"ס עם התלמידים, עלו בלבם רעיונות נשגבים בחריצות נפלאה, כשטף מים כבירים ונהר היוצא מעדן - הפסיק מלימודו וגעה בתפילה 'אהבה רבה אהבתנו ה' אלוקינו". הוא לא תלה את הרעיונות הנשגבים בגודל חריצותו וכשרונותיו, אלא ייחס את הכל למתנת ה', אשר אהב אותנו אהבה רבה ונתן לנו את התורה. (ספרא דמלכא, ציטוט מהקדמת 'קריית סופרים' לחידושי החת"ס על מסכת חולין).

וכנודע, ביום שרבינו הנצי"ב זצ"ל לא בכה ב'אהבה רבה', הוא לא מסר שיעור בישיבה. דורות של תלמידים, אבות בנים ונכדים, למדו בשיעוריו בישיבה של מרן הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל וגם משפחות שלימות של כמה וכמה אחים. סיפר הגרמ"ל שבמרוצת השנים ראה משפחות של אחים שכולם מוצלחים ביותר, חוץ מן אחד, שהיה חלש יותר מכולם, בלימוד ובהנהגה. והנה זה פלא, במקרים רבים, דווקא הבן החלש יותר הצליח הרבה יותר בלימוד ובעניינים נוספים, יותר מאחיו המוכשרים והמוצלחים. מדוע? - ביאר רבי מיכל יהודה זצ"ל: כשיש להורים בן פחות מוצלח, הם מתפללים עליו הרבה יותר משאר אחיו. לכן, בסופו של דבר, הוא מצליח יותר.

סיפר כ"ק האדמו"ר מתולדות אהרן זי"ע, בשיחה לפני קהל עדת צאן מרעינו: "כשהייתי בחור צעיר, התייגעתי רבות להבין גמרא קשה או תוספות שהיה קשה ביותר להבנה. בזמן זה התרגלתי להניח את הקטע המוקשה עד לאחר תפילת שמונה עשרה, שאז בשעת התפילה התחננתי לבורא עולם שאזכה להבין את דברי תורתו, ואכן לאחר התפילה כשפתחתי את הגמרא, והתעמקתי שוב בדבריהם הקדושים של חז"ל, זכיתי להבינם בקלות ובנקל!"... (אספקלריה המאירה ח"א).

"מה יעשה אדם ויחכם? אמר להן: ירבה בישיבה, וימעט בסחורה. אמרו: הרבה עשו כן ולא הועיל להם! אלא: יבקשו רחמים ממי שהחכמה שלו, שנאמר כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה". (גדה ע).

בסופו של דבר תלוי בתפילה, כשתתפלל על כך - תזכה לסייעתא דשמיא והצלחה בלימוד. ומעבר לכך שהתפילות נשמעות, בפרט תפילה כזו שהיא בעצם תפילה ובקשה לפני הבורא לעשות את רצונו, הרי בנוסף אם תתפלל על מתיקות בלימוד, באופן טבעי - תעריך יותר את מתיקות התורה שבוודאי תגיע.

תם ולא נשלם

(מתוך חוברת 'גישמאק בלימוד' בהוצאת ארגון 'אחינו')

אוצרות ויהלומים

**5 יהלומים על אמונה
והשתדלות בגשמיות וברוחניות
מהגה"צ רבי אלימלך בידרמן
שליט"א**

כולם, אחר מעשה התעורר 'וויכוח' מיהו המזיק שעליו מוטל לשלם תשלומי הנוק ואת ההוצאות המרובות שעולה לתקן את המעלית

אוי, חבל עליכם רבי קדוש

הרה"ק ממאכניווקא זי"ע עלה לארה"ק מגולת רוסיה ביום ט"ו בשבט שנת תשכ"ד כשהוא מחוסר כל (בגשמיות), מבלי דעת היכן וכיצד יהא בית מדורו, ובתקופה הראשונה התאכסן בבית המלון 'אשל' בעיר תל אביב. לאחר כשבוע השתתף בשמחת נישואי קרובו הרה"צ רבי יהושע טווערסקי בנו של הרה"ק רבי יוחנן מראחמיסטריווקא זי"ע, בהיותו שם ניגש אליו אחד מקרובי משפחתו (שכבר עזב את דרכי החסידות...) והחל מתאונן לפניו וכה אמר לו, אוי, חבל עליכם רבי קדוש, מדוע באתם הנה לארץ הקודש בה מצב הפרנסה קשה מנשוא, פי כמה וכמה עדיף היה אילו הייתם מועידים פניכם לארה"ב 'ארץ השפע' - שם לא הייתם חסרים מאומה...

הביט בו הרבי חריפות, ומנהמת לבו ענהו בקול רם, גשמיות נעמט מען זיך אליין??? (וכי יש לך אדם הנוטל לעצמו גשמיות...) גשמיות נותן הקב"ה בכבודו ובעצמו... רק עניני רוחניות יש לאדם להתייגע בעצמו לקנותם, אבל גשמיות הכל תלוי בידי שמים...

והעידו רבים ששמעו הדברים יוצאים מפה קודשו שבכל אימת שגונבה אצלם מחשבה בעניני פרנסה 'אילו הייתי עושה כך וכך הייתי מרוויח יותר'... מיד שומעים הם שוב את הכרזתו התקיפה

בשפע הקדושה לאחר כל ירח האיתנים והימים הנוראים והקדושים, אך אם לא נלחץ על הכפתור ונתחיל ל'זוז' לא עשינו ולא כלום... ורק אם נלחץ על הכפתור, כל חד בדידה, או אז נתחיל לעלות ולהתעלות.

כשאתם תעשו את ה'פסיעה הראשונה' להתרומם מעט

ויש לרמז זאת במה שנאמר (שמות יט ד) 'ואשא אתכם על כנפי נשרים', שמדרכו של 'נשר' לישא את גוזליו על כנפיו (וכמו שפירש רש"י שם), וכשהוא מגביה עוף למעלה למעלה אזי גוזליו המרחפים על כנפיו מביטים על העולם מלמעלה למטה, ברם, התדע כיצד מגיעים הגוזלים על גבי כנפי הנשר, בפעולה זאת אין הנשר מסייע להם, רק עליהם להתרומם ולקפוץ, לעלות על גבי כנפי אביהם. נמצא שאת 'הפסיעה הראשונה' עליהם לעשות בכוחות עצמם, ומאחר שעשו כן מגביה אותם לגבהי מרומים בלא שום פעולה או קושי מצידם... וכנגד זה אמר הקב"ה ואשא אתכם על כנפי נשרים, כשאתם תעשו את ה'פסיעה הראשונה' להתרומם מעט, אזי מגביה אתכם מעל כל 'העולם' למעלה למעלה. וכך אמרו ב'קאצק', שהציווי הראשון שאמר הקב"ה לאברהם אבינו הוא 'לך לך', כי הדבר הראשון שצריך לומר כל אחד לעצמו הוא לך לך ממקומך, אל תישאר באותו מקום...מעשה היה בשישה אנשים אשר 'נדחפו' לתוך מעלית, המיועדת למשא של ארבעה בני אדם ולא יותר, ואכן, המעלית נתקעה באמצע נסיעתם מרוב כובד המשקל, מיד הזעיקו את אנשי החילוץ, ואחר יגיעה הוציאו את

פסק דין נפלא שמענו בשם הגאון רבי ניסים קרליץ זצ"ל

פסק דין נפלא שמענו בשם הגאון רבי ניסים קרליץ זצ"ל, מעשה היה בשישה אנשים אשר 'נדחפו' לתוך מעלית (עלעוויטע"ר) המיועדת למשא של ארבע בני אדם ולא יותר, ואכן, המעלית שהייתה נאמנת לחוקי הבטחון נתקעה באמצע נסיעתם כלפי מעלה מרוב כובד המשקל, מיד הזעיקו את אנשי ההצלה והחילוץ, ואחר יגיעה הוציאו את כולם, אחר מעשה התעורר 'וויכוח' מיהו המזיק שעליו מוטל לשלם תשלומי הנוק ואת ההוצאות המרובות שעולה לתקן את המעלית, יש שאמרו שהשניים שנכנסו אחרונים - יתר על המותר, הם ה'מזיקים' כי לא היה להם להיכנס אחר שכבר היו בפנים ארבע אחרים, לעומתם יש שטענו שעל כולם מוטל להשתתף בהוצאות שוה בשוה, כי גם אלו שנכנסו בתחילה הם אשמים בדבר, מאחר שהיו צריכים לצאת בראותם שיש כאן יותר מכפי השיעור 'המותר' (והדבר תלוי בסוגיית הגמ' ב"ק י:): בדין חמישה שישבו על ספסל, והלכו לדין תורה אצל הגאון רבי ניסים זצ"ל, וזה היה פסק דינו - האיש שלחץ על הכפתור ע"מ שתעלה המעלית לקומה הרצויה הוא החייב, והשאר פטורים, וטעמו ונימוקו עמו, שבזמן שהיו במעלית בטרם החלה את בפעולתה הרי לא נגרם לה שום היזק, ורק זה שהפעיל אותה על ידי לחיצתו על הכפתור הוא העלה אותה ובוזה גרם לה שתניזק, על כן בדין הוא שישלם.

ומדבריו בדיני 'חושן משפט' נלמד גם לענין 'אורח חיים'..., כי הנה כולנו מלאים ב'משאות' ועמוסים

של הרבי גשמיות נעמט מען זיך אליין??? (מתוך הספר לעבדך באמת).

וכן כאשר נרפא החולה תחת ידו של רופא מומחה - הריהו נתון ב'נסיון' מן השמים

ואם ישאל האדם, אם כן מדוע עלי לעשות 'השתדלות' הרי ממילא בא יבוא כל הנקצב לי, אף אנן נענה ונאמר לו, א. היא מצווה בתורה ככל המצוות. ב. שאכן כל עניין ההשתדלות אינו אלא כמבחן לאדם על חוזק ותוקף אמונתו כשבא השפע לידו לאחר 'השתדלותו' - האם הוא מאמין ששפע זה בא לו מידי הבורא יתברך הון ומפרנס מקרני ראמים עד ביצי כינים שלא בזכות השתדלותו כלל וכלל, או שאין אמונתו חזקה כל כך ומדמה בנפשו) אפילו במקצת) שהשתדלותו הריקה עליו השפע. וכן כאשר נרפא החולה תחת ידו של רופא מומחה - הריהו נתון ב'נסיון' מן השמים לראות האם יחשוב הנה הרופא זה ריפא אותי בטיפולו הראוי ובסממני הרפואה, או שמא יכיר שאין הרופא מרפא ואין הסממנים

מועילים, אלא אביו שבשמים מלך רופא נאמן ורחמן שלח רופא פלוני להוציאו ממיטת חוליו ע"י אלו הסממנים. כיו"ב מי שהיה סבוכ בחובות כבדים למעלה ראש ונושים רודפים אותו יומם ולילה, והנה עסק מסויים בא לידיו והוא משתכר הון ופורע הקפותיו. השתא מנסים אותו ממרום לראות אם יאמר השתדלותי בעסק אשר עשיתי היא שעמדה לי או שמא יכיר שלא היה זה אלא מאת ה'.

חוזר הבורא יתב"ש ומצווה שהמים הללו יכבו אש זו

בזה ביאר הגאון רבי יחזקאל לעווינשטיין זצ"ל מדוע ירד אברהם למצרים, כי עיקר אמונת האדם תחשב לו ע"ש עמידתו בנסיון שלא לחשוב שכוח ועוצם ידי עשה את החיל ויתגבר לדעת שהכל מה'. ולכן, אדרבה, לגודל אמונתו ובטחונו של אברהם אבינו ידע כי אף ש'ויהי רעב בארץ' הרי שאין הדברים נוגעים אליו, שהרי בוודאי יזמין לו הקב"ה מזונו וכל צרכיו ברווח אף בעת הזאת, אלא שחשב בליבו - אם כן לא יהיה לי כל נסיון ו'עבודת' אמונה, שהרי עין בעין אראה את מציאותו של הבורא והנהגתו בעולם. על כן ארד מצרימה אשר

שם יש שפע מזון וצידה, שם אוכל להשריש בליבי את האמונה - שאף בעת שנראה כי סיבה פלונית מביאה לו פרנסתו, אין השפע בא מאליו, אלא בדבר ה' והכל מגיע רק מאיתו יתב"ש.

וכן איתא ב'שפת אמת' להרה"ק זי"ע בשם הרה"ק השרף מסטרעליסק, שהמאמין שהמים מכבים את האש הוא מחמת כי כך ברא השי"ת בטבע העולם עדיין אין אמונתו 'אמונה שלימה', רק יאמין שבכל פעם שהמים נפגשים עם האש חוזר הבורא יתב"ש ומצווה שהמים הללו יכבו אש זו... ובלא לא זה לא היו מכבין את האש אף שהם מים.

וכע"ז מציינו להגה"ק החזו"א זי"ע (אגרות חזו"א, לה) שה'טבע' היינו רצון תמידי של הקב"ה... וכוונת הדברים, שלא יקשה לך מהו ענין ה'נס', מה נשתנה נס מטבע, והרי שניהם נעשים במאמר ה', אמנם, אכן את שניהם ציוה השי"ת שיארעו, אלא ש'נס' יקרא לדבר שעלה ברצון הבורא יתב"ש ש'פעם אחת' יקרה כך וכך, לעומתו, פעולת הטבע עניינה כלפי אותם הדברים התמידיים והמתמשכים - שבכל רגע רוצה הבורא שכן וכך יארע.

(לקט מתוך באר הפרשה - לך לך תש"פ)

הצטרפו גם אתם וקבלו ישירות למייל שלכם את מגזין אחינו לחינוך ותורה 'בית היין'

לחצו כאן

או שלחו מייל לכתובת dirshu@dirshu.co.il

מדורו של הרב אליעזר (לייזר) רוט

להשתכר מבית היין

**פנינים של חינוך
והנהגה טהורה
חמעשי רבותינו
גדולי הדורות**

דג מחוסר איבר

מובא בספר 'מחנך' לדורות, כי הגאון רבי אליהו דסלר זצ"ל, בעל ה'מכתב מאליהו' היה מזהיר ומתריע את תלמידיו שהתמנו לתפקידי רבנות בתפוצות ישראל, כי אם יזלזל הרב בשאלותיהם של בני הקהילה - עלול הוא לגרום לכך שהם יפסיקו להתייעץ עמו, ויפעלו על דעת עצמם גם בנושאים בהם הם חסרים באופן מוחלט את הכלים הנחוצים בכדי לקבל הכרעה נכונה.

כך למשל סיפר תלמידו של רבינו, הגאון הגדול רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל: "כאשר התמנית לרבה של 'רמת השרון' תחת אבי, המחיש לי רבינו עיקרון זה, באמצעות הסיפור הבא - אשר אירע בראשית ימיו כרב באנגליה.

באותם ימים באה לפניו אשה מודאגת, וסיפרה כי לא מצאה את ה'מרה' בדג שפתחה... היא חששה שהדג טרף, עובדה אשר יש בה כדי ללמד על בורותה הרבה.

אכן, רבינו לא מיהר להשיב על שאלתה של האשה... הוא השתהה במתן תשובתו, פתח ספר גדול ומרשים והשים את עצמו כקורא מתוכו בעיון רב, רק לאחר מכן פסק לה בארשת של כובד ראש, כי הדג כשר ומותר באכילה...

הרי שרואה את החפץ ומי שאינו רואה עד ריחוק מאה מטר הרי כמה שנוגע לחפץ אינו רואה כלום. וכך הוא אצל גדול הדור במקום שגדול הדור רואה אלו שאינם רואים כמו שהוא רואה הרי שבמקום הזה הם אינם רואים כלום והם עיוורים ממש לכן עלינו לשמוע את דעתו של גדול הדור ושאר דעות בטלים הם.

רבי חיים קרייזוירט המשיילו למגדל הנמצא בצבא שהחייל העומד על המגדל רואה יותר מאשר החיילים הנמצאים בתוך המבצר, והוא מכח ראייתו מתריע על ביאת האויב, וזהו הנאמר במדרש (שיר השירים) אני חומה ושדי כמגדלות - שדי כמגדלות אלו התלמידי חכמים, שהם רואים יותר מחיילים.

אינו שומע בקולם

בספר אהל משה הביא שלרבי מאיר שמחה היה לו גבאי נאמן שפעל על פי הוראותיו פעם הורהו דבר מה והגבאי חלק על דעתו נאנח רבי מאיר שמחה ואמר מעולם לא שמעת בקולי ממה הגבאי מדוע יאמר כן והלא זו היא הפעם הראשונה שאני חולק על דבריך השיבו רבי מאיר שמחה אכן כן הוא אבל פעם זו מורה שתמיד עשית כהוראתי משום שכך סברת גם אתה והראיה שכאשר דעתך שונה אינך מהסס להביעה וא"כ כל חייך לא צייתת אלא לצו שכלך ולא לציווי.

יסבול את הכלל

הנצי"ב אמר אמרו חז"ל (סנהדרין ז ע"ב) עד היכן לפרנס לישא עול הציבור עד כדי שישא האומן את היונק ולכאורה מה הדמיון של מידת הסבלנות לנשיאת האומן את היונק, וביאר אמא מחזיקה את הילד והילד מלכלך אותה אינה זורקת אותו אלא תחילה מנקה את התינוק ואח"כ מנקה את בגדיה כך מנהיג צריך סבלנות גם אם מישהו פגע בו. רבי חיים מבריסק הסביר התורה אמרה שמושה אמר איכה אשא לבדי טרחם ומשאכם וריבכם והביא רש"י בשם מדרש מלמד שהיו ישראל טרחנין וכו', ולמה להנציח פרטים אלו אלא רצו חז"ל שהיה בזה לימוד לעולם איך שמושה רבינו היה סבלן גדול כנגדם עם כל מה שדיברו בו וכך צריך כל רב ודיין בישראל להיות סבלן כנגד צאן מרעיתו.

(מתוך 'אוצר הידיעות')

אחיו הרב משה טוסיג, שהיה אז ילד כבן שש בבכי, ותינה את צערו הגדול בפני הרבי מויוניץ זצ"ל באמרו: "הנה הייתי רגיל שאבא היה בוחן אותי בכל שבת על אשר למדתי בחיידר במשך השבוע, וכעת אבי חולה מאוד, וכבר כמה שבועות אין מי שייבחן אותי על תלמודי...".

הרבי מויוניץ, בשמעו את הדברים הללו התרגש עד מאוד ופרץ בבכיה גדולה, באמרו "ריבוננו של עולם, ראה מה רוצה ילד יהודי כשר. שאביו יבחן אותו על תלמודו".

לאחר מכן, כך מספר הגר"א שליט"א, השמיע הרבי דברי התפעלות מהחינוך המופלא של רבי יחזקאל זצ"ל, שהצליח לחנך את בנו למתיקות שכזאת בתורה, עד שכאשר אביו נפל למשכב, מה שהיה חסר לו יותר מכל דבר אחר זה המבחן השבועי אצל האבא. אמר הרבי לניצבים עליו: "ראו איך מחנכים ילד...".

מחה הגבאי מדוע יאמר כן והלא זו היא הפעם הראשונה שאני חולק על דבריך

הגאון רבי יחיאל מיכל שטרן שליט"א: בספר 'חיי עולם' בהקדמה כתב שתחילת הקלקול וירידת הדורות היה במה שלא האמינו לחכמים, ומזה הלכו מדחי אל דחי באין מעצור.

בילקוט שמעוני (שיר השירים - פרק ו - רמז תתקצב) איתא האגוז כל זמן שעצו דבוק לפריו הוא משומר, פרש ממנו משליכין אותו לאשפה, כך ישראל כל זמן שדבוקים לחכמים ושומעים דבריהם הם זוכים לקנות שני עולמים, פרשו מהם אבדו מן העולם.

הדיבוק בחכמים הינו מחסה מפני השפעות רעות, והוא כמטריה המושמשת כמחסה מפני הגשמים, אך המטריה מועילה רק אם פותחים אותה, כך הדיבוק בחכמים מועילה רק אם פותחים אותה והולכים בדרכיהם.

רבי יחזקאל אברמסקי הסביר ענין ראיית גדולי תורה והמשילו כאשר יש חפץ בריחוק מאה מטר ואחד יכול לראות רק עד עשרים מטר ואחד יכול לראות חמישים מטר ועוד אחד שבכוחו לראות אפ"י תשעים ותשעה מטר ויש רק אחד שבכוחו לראות מאה מטר האם נאמר דזה שבכוחו לראות עד עשרים מטר רואה עשרים אחוז וזה שבכוחו לראות תשעה ותשעים מטר רואה באמת תשעה ולתשעים אחוז זה אינו, דהלא מי שרואה מאה מטר

החמין יצא הפעם כשהוא מלוח מן הרגיל

בספר ר' אליהו העוסק בקורותיו ובמוסריו של הגאון רבי אליהו לופיאן, בעל ה'לב אליהו', מסופר כי לעת זקנותו שהה רבינו בבית משפחת בתו הרבנית פינסקי, בשכונת בית וגן בירושלים, והיא זכתה לשמש את אביה במוסירות רבה.

ומעשה שקרה בשבת קודש בביתה, עת חילקה הרבנית את מנות האוכל לבני הבית.

בהגיע תור החמין המהביל להגיע לשולחן, רבינו קיבל את מנת החמין, אכל אותה וסיים את כולה.

וכשהגיעה הרבנית לשולחן וטעמה מוננת החמין, פערה את פיה בתמהון בשאלה: אבא, הכי צד סימת מנה זו של חמין, הרי החמין מלוח?!

"אכן צדקת בתי", ענה רבינו, בקול מלא רוך ואהבה, "החמין יצא הפעם כשהוא מלוח מן הרגיל, והיה קשה לאוכלו. אבל, קשה פי כמה היה שלא לאוכלו, ולהגיע לידי חשש שאת תפגעיי...".

ריבוננו של עולם, ראה מה רוצה ילד יהודי כשר

המשפיע המפורסם הגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א כותב בדברי הזיכרון לאביו, בסוף ספרו הנודע 'קדושת עיניים', מעשה נפלא שמציב בפנינו מודל לחיקוי כיצד יש לחנך ילדים.

בדבריו מספר הגר"א טויסיג שליט"א שכאשר נפל אביו הרה"צ רבי יחזקאל זצ"ל למשכב, וחלה בחוליו האחרון אשר ממנו לא החלים, נעו כל המשפחה להתברך מפיו של כ"ק מרן אדמו"ר בעל ה'אמרי חיים' מויוניץ זצ"ל, ובמעמד זה פרץ

Dirshu
דרשו ד" ועודו
קרן שלישית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

ימים אחרונים למבצע הגדול לרגל זמן אלול

המבצע הגדול של 'דרשו' ו'אחינו' חוזר לתקופה קצרה. תורמים לפעילות הקירוב של ארגון 'אחינו' זוכים במתנות מ'דרשו'. זכייה מיידית של הספרים שכבשו את העולם היהודי

תרום 28 ש"ח ליהודי
למסך 66 חודשים
קרן כל התרומה 448 ש"ח

וקבל מיידית

- סט 'משנה ברורה'
- סט 'לקראת שבת'
- סט 'דרש דוד'
- חמשה חומשי תורה
- וספר המפתח על משנ"ב

* סטיל - 4 ספרים לקראת שבת - 5 ספרים, דרש דוד - על תורה 3 ספרים, חמשה חומשי תורה כרך אחד, ספר המפתח על המשנ"ב

תרום 24 ש"ח ליהודי
למסך 66 חודשים
קרן כל התרומה 384 ש"ח

וקבל מיידית

- סט 'משנה ברורה'
- סט 'לקראת שבת'
- ספר 'דרש דוד'
- וספר המפתח על המשנ"ב

* סט 'משנה ברורה' - 6 ספרים, לקראת שבת - 5 ספרים, דרש דוד - על ימים נראים / מסכת אבת, ספר המפתח על המשנ"ב

תרום 23 ש"ח ליהודי
למסך 62 חודשים
קרן כל התרומה 276 ש"ח

וקבל מיידית

- סט 'משנה ברורה'
- של 'דרשו'
- וספר המפתח על המשנ"ב

* סט 'משנה ברורה' - 6 ספרים, וכן ספר המפתח על המשנ"ב

תרום 20 ש"ח ליהודי
למסך 60 חודשים
קרן כל התרומה 200 ש"ח

וקבל מיידית

- סט 'לקראת שבת'
- וספר המפתח על המשנ"ב

* לקראת שבת 5 ספרים, משנ"ב על העולם היהודי, 5 ספרים עם אלפי פירושים פורמקולוריים הסבוכ מלקטים מהספר של עליו לקראת שבת של 'דרשו' וכן ספר המפתח על המשנ"ב

תרום 21 ש"ח ליהודי
למסך 6 חודשים
קרן כל התרומה 126 ש"ח

וקבל מיידית

- 3 עותקים של ספר המפתח על המשנ"ב

התקשרו עכשיו 02-5609000